

Cultuurrelativisme

L. Polman

***In Liberia bent u
vredessoldaat, in Irak
zoiets als een
stabilisator. Hoe dan
ook, banjert u stijf
van de stress door
het crisisgebied.
Slachtoffers, lokale
autoriteiten, het hoofd-
kantoor thuis, inter-
nationale en nationale
hulporganisaties,
binnen- en buiten-
landse collega's, uw
superieuren, iedereen
heeft eisen en
behoefte en verwacht
van u de vervulling.***

Altijd is de crisis oneindig veel groter dan uw mogelijkheid om 'm te bezweren en om u heen wordt er diensgevolge op grote schaal geleden en gestorven. De stress wordt nog eens versterkt door bommen in ezelskarren, gedrogeerde kindsoldaten, problemen thuis en diarree.

Er is veel studie gedaan naar de tactieken die hulpbieders ontwikkelen om niet onder de stress te bezwijken. De onderzoeken gaan veelal over hulpverleners à la Artsen zonder Grenzen, maar de uitkomsten zijn beslist ook van belang voor militairen. Bent u als militair humanitair aan het ingrijpen ergens, dan doorloopt u vier psychologisch-strategische fases.

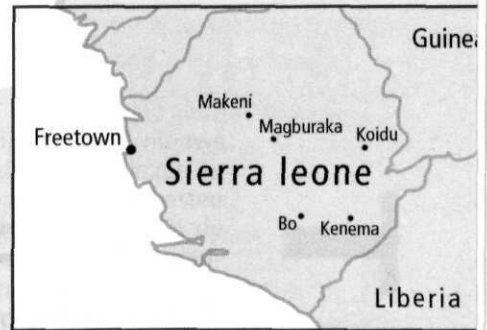
In fase 1 ontdekt u hoe immens de ellende in het crisisgebied is en hoe beperkt uw mogelijkheden zijn om er wat aan te doen. Uw reactie is: ontkenning. U stroopt de mouwen op en gaat het varkentje wel even wassen. U werkt zich driemaal in de rondte, waarbij kenmerkend is dat u collega's en lokale autoriteiten zoveel mogelijk uitsluit, want medezeggenschap en participatie in de oplossingen die u bedenkt houden de boel maar op.

Na een week of wat realiseert u zich dat niks helpt en dat niemand begrijpt wat goed voor 'm is, en loopt u een burn-out op. Hyperventilerend belandt u in fase 2.

Fase 2 kenmerkt zich door uw afsluiting voor de mensen die u probeerde te helpen. Door oorlogsslachtoffers op een afstand te houden drukt uw schuldgevoel minder zwaar. Als u ze niet ziet, hoeft u immers ook niet steeds weer 'Nee' te verkopen op de smeekbedes.

In fase 2 ontleent u zin aan uw aanwezigheid in het rampgebied door te concentreren op technische, meetbare resultaten: uw eenheid heeft deze maand toch maar mooi 263 platen golfijzer op schooltjes en klinieken getimmerd en tweehonderd meter asfalt door het oerwoud geknald! Dat er geen salarissen voor onderwijzers en artsen zijn en geen auto's voor op dat asfalt, dat weet u wel, u bent niet gek, maar dat zijn uw problemen niet.

In deze fase bent u vooral veel in uw voertuig te vinden met de portieren op slot, of in uw kantoor met ramen en deuren dicht en de airco op 8. En 's avonds tapt u met collega's zieke moppen.

Als het geloei van de luchtkoelingsinstallatie het gejammer buiten niet langer overstemt, gaat u de schuld van uw machteloosheid afschuiven op anderen. In fase 3 zegt u dat 'de politieke wil' er niet is om de bevolking te helpen, dat 'de internationale gemeenschap' haar verantwoordelijkheid zou moeten nemen, dat het aan de aard van de crisis ligt (u beweert met droge ogen dat 'de hedendaagse burgeroorlogen veel onoverzichtelijker, redelozier en gevaarlijker zijn dan de conflicten in de Koude Oorlog') en u gaat vooral ook beweren dat de slachtoffers zélf de schuld zijn. Die Koerden, Afghaanse vrijheidsstrijders, Tutsi's, kindsoldaten, moslim-extremisten en wat al niet meer, doen het uiteindelijk zichzelf aan. Niet dan?

Tegen het einde van deze fase zijn uw tenen twee meter langer dan in fase 2. Van het minste puntje van kritiek klimt u al schuimend in de gordijnen. 'Wij doen g%*&# toch ons stinkende best', 'daar waag je dan je leven voor', en 'het is hún oorlog, niet de mijne' liggen u voorop de tong. Maar omdat ook dát niet helpt, belandt u onvermijdelijk in de laatste fase van uw deelname aan het humanitaire project. U verandert in

een cultuurrelativist. Tegen een collega die in fase 1 zit zegt u dat 'Liberia nu eenmaal Holland niet is', en dat je je westerse standaarden moet thuislaten als je op patrouille in Irak gaat.

Weer thuis, na een maand of wat, verkondigt u uw waanideeën nog steeds. De meest voorkomende is dat 'die mensen' niet op dezelfde manier lijden als wij, omdat ze door hun levenslange blootstelling aan malaria, kindersterfte en geldgebrek immuun zijn voor van alles.

Oorlogsverslaggevers doorlopen de gevreesde fases ook. De Nederlandse bijdrage aan de VN-missie in Liberia zet voor het Liberiaanse volk zoden aan de dijk, hoorde ik mezelf onlangs vertellen op radio 1. Vertoonde ik symptomen van fase 2, 'zwarte humor', of zit ik ook in 4, 'waanideeën'?

Of is het gewoon wáár wat ik zei en doen de Hollanders hun stinkende best voor die zelfvernietigende jeugdbendes daar?

BERICHT UIT AFRIKA